

Gemeenteraad van Hengelo
Postbus 18
7550AA Hengelo

Gemeente Hengelo

Postbus 18
7550 AA Hengelo

Onderwerp	Zaaknummer	Uw kenmerk	Datum
Concept nota gezondheidsbeleid	3749264		4 juni 2024

Geachte leden van de raad,

Voor u ligt het concept nota gezondheidsbeleid van onze gemeente. De Wet publieke gezondheid (Wpg) schrijft voor dat u, aansluitend op de landelijke nota gezondheid een nota vaststelt met daarin de lokale prioriteiten op het gebied van volksgezondheid. In 2019 heeft u dit voor het laatst gedaan door in te stemmen met het meerjarenplan gezondheid 2019-2023. Met de invoering van de Omgevingswet heeft gezondheid een belangrijke positie bij de inrichting van de leefomgeving. Daarom wordt de nota gezondheidsbeleid opgenomen als programma onder de omgevingsvisie.

Onze ambitie

Gezondheid is van onschatbare waarde voor iedereen. We zetten in op het versterken van de positieve gezondheid. Hierbij staat niet de aandoening centraal, maar ligt het accent op mensen zelf, op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt. De meeste Hengeloërs ervaren een goede gezondheid. Maar dit is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Onze ambitie is meer gezonde jaren voor iedereen. We streven ernaar dat in 2040 meer inwoners een (zeer) goede gezondheid ervaren en dat de gezondheidsverschillen tussen groepen kleiner worden.

Beleidskaders

De lokale gezondheidsnota sluit aan op de landelijke nota gezondheid en de regionale nota Gezonde Generaties in Twente (GGD Twente). In het Nationale Preventieakkoord (een gezonde generatie in 2040), Integraal Zorg Akkoord (verlagen van de druk op de zorgverzekeringswet) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (preventie, gezondheid en een sociale basis) is landelijk afgesproken hoe gemeenten in samenwerking met onder andere de GGD Twente, zorgverzekeraars en -aanbieders aan de slag gaan om de gezondheid van onze inwoners te verbeteren.

Gezondheid is niet het enige waarvoor naar onze leefomgeving gekeken wordt. Ook andere urgente opgaven vragen aanpassingen van de fysieke leefomgeving. Voorbeelden hiervan zijn de energietransitie, woningbouwopgave, klimaatadaptatie en nieuwe mobiliteitsvormen; ze vragen allemaal om een plek in de schaarse fysieke ruimte die we hebben. Door opgaven en kansen met elkaar te verbinden kunnen we synergie in de openbare ruimte bereiken.

Thema's

Om onze ambitie te bereiken, zetten wij voor de komende jaren in op de thema's:

- een gezonde stad,
- prettig wonen
- en gezondheid voor iedereen.

Binnen een gezonde stad scheppen wij de randvoorwaarden die nodig zijn om gezond te zijn. Hiervoor kijken wij naar gezondheidsbescherming, bestaanszekerheid en grip. Bij prettig wonen

Vermeld altijd het zaaknummer als u contact opneemt met de gemeente.

Bezoekadres
Burgemeester van der
Dussenplein 1

E-mailadres
C.Mels@hengelo.nl
Telefoonnummer
14-074

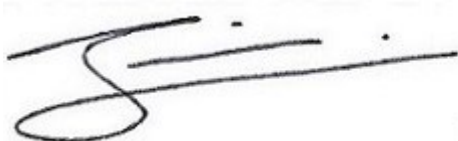
hoort een goede sociale basis en een gezonde fysieke leefomgeving. Gezondheid voor iedereen gaat over leefgewoonten en mentale gezondheid. Bij alles wat we in het kader van gezondheidspreventie doen, zoeken we naar gezondheidsmaximalisatie. Dat betekent dat we investeren in het behalen van de grootste gezondheidswinst.

Verzoek om een politieke markt, bijeenkomst met de raad

Graag zouden wij tijdens een beeldvormende politieke markt met u in gesprek gaan over het gezondheidsbeleid en daarvoor uw input krijgen.

Met deze brief doen wij het presidium van de gemeenteraad het verzoek om daarvoor direct na het zomerreces ruimte te maken.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Hengelo,
de secretaris, de burgemeester,

De heer J. Eshuis

De heer S.W.J.G Schelberg

Bijlagen: 1

Vermeld altijd het zaaknummer als u contact opneemt met de gemeente.

Bezoekadres

Burgemeester van der
Dussenplein 1

E-mailadres

y.vanwijk@hengelo.nl

Telefoonnummer

14-074

Nota gezondheid

Iedereen gezond(er)!

Conceptversie
mei 2024

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Inhoud

Voorwoord	pag. 3
1. Inleiding	pag. 4
1.1 Waarom deze nota	pag. 4
1.2 Publieke gezondheid	pag. 4
1.3 Omgevingswet	pag. 4
1.4 Breed, preventief en positief	pag. 4
1.5 Verbindingen staan centraal	pag. 4
1.6 Vooruitblik	pag. 5
2. Kaders	pag. 6
3. Thema's	pag. 7
4. Aanpak	pag. 8
4.1 Normaliseren	pag. 8
4.2 Preventie	pag. 8
4.3 Wijkgerichte aanpak	pag. 8
5. Gezonde stad	pag. 9
5.1 Gezondheidsbescherming	pag. 9
5.2 Bestaanszekerheid	pag. 9
5.3 GRIP	pag. 10
6. Prettig wonen	pag. 11
6.1 Sociale basis	pag. 11
6.2 Fysieke leefomgeving	pag. 11
7. Gezondheid voor iedereen	pag. 13
7.1 Leefgewoonten	pag. 13
7.2 Mentale gezondheid	pag. 13
8. Monitoring	pag. 15
8.1 Financiën	pag. 15
8.2 Monitoring	pag. 15
9. Participatie	pag. 15

Voorwoord

Gezondheid is meer dan niet ziek zijn. Het is ook je niet ziek vóelen, een gevoel van zingeving en in verbinding zijn met de mensen om je heen. Het is deel uitmaken van de samenleving en voelen dat je er niet alleen voor staat.

Het gaat goed met de gezondheid van de meeste Hengeloërs. Maar we weten dat dit niet voor iedereen vanzelfsprekend is. Soms moeten we iets extra's organiseren. Onze ambitie is meer gezonde jaren voor iedereen. We streven ernaar dat in 2040 meer inwoners een goede gezondheid ervaren en dat de gezondheidsverschillen tussen groepen kleiner worden.

Met het nieuwe beleid streven we ernaar de gezondheid van onze burgers te bevorderen door een nauwere verbinding te leggen tussen leefstijl en leefomgeving. Gezondheid is namelijk van iedereen. Beleid op gezondheid vraagt om een integrale aanpak over en door de verschillende domeinen heen, waarbij onze inwoners een centrale rol spelen. Het is daarom van groot belang dat we onze krachten meer gaan bundelen. Niet alleen op bestuurlijk en ambtelijk niveau, maar zeker ook met de inwoners van Hengelo en partners in de stad en in de regio. Samen kunnen we een wezenlijk verschil maken.

Marie-José Luttikholt

Wethouder gemeente Hengelo

1. Inleiding

1.1 Waarom deze nota?

“...Gezondheid doet ertoe, daar is iedereen het over eens. Wie gezond is, kan deelnemen aan de samenleving, werken of een opleiding volgen en zorgen voor zichzelf en anderen...”

Een verminderde gezondheid is niet altijd of alleen te wijten aan medische oorzaken. De omstandigheden waarin mensen leven heeft een grote invloed op hoe gezond zij zijn en hoe gezond zij zich voelen. Denk hierbij aan factoren zoals armoede, schulden, woonomstandigheden, vereenzaming, werkloosheid, handicaps, opleidingsniveau en de kwaliteit en inrichting van de leef- en woonomgeving.

De leefomgeving en gezondheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ongeveer 5 tot 6% van alle ziekte- en sterfgevallen in Nederland komt door omgevingsfactoren zoals luchtvervuiling en lawaai. De landelijke gezondheidsnota heeft het niet voor niets over ‘health in all policies’. Dat wil zeggen dat gezondheid op alle beleidsterreinen aandacht krijgt, want alles is gezondheid.

Dit is wat wij nastreven in Hengelo. Gezondheid zou - meer dan nu - betrokken moeten worden in al het beleid van de gemeente. Een integrale aanpak en samenhang tussen beleidsterreinen is van groot belang om gezondheid positief te beïnvloeden.

1.2 Publieke gezondheid

De wet publieke gezondheid (Wpg) is het wettelijke kader voor maatregelen om de gezondheid te beschermen en te bevorderen. De Wpg biedt de gemeente ruimte om bij te dragen aan een stad waarin elke Hengeloër een langer en gezonder leven leidt. Ook bieden we inwoners de kans hun eigen leven te sturen, met gelijke mogelijkheden en kansen voor iedereen.

Binnen de Wpg is ook bepaald dat de GGD (GGD Twente) verantwoordelijk is voor een deel van de publieke gezondheid. Denk hierbij aan de jeugdgezondheidszorg, medische milieukunde, infectieziektebestrijding, gezondheidsmonitoren en gezondheidsvoorlichting.

1.3 Omgevingswet

De leefomgeving werd altijd bekeken vanuit een ruimtelijke blik, maar leefomgeving en gezondheid zijn met elkaar verbonden. De leefomgeving heeft zowel fysieke als sociale aspecten; deze kan zowel ziekmakend zijn als de gezondheid bevorderen. Dit maakt dat wij gezondheidsvraagstukken breed en vanuit meerdere disciplines moeten benade-

ren. De Omgevingswet geeft ons meer mogelijkheden met elkaar te werken aan een gezonde leefomgeving.

Een gezonde leefomgeving is volgens de VNG een omgeving waarin de leef kwaliteit centraal staat: die de mentale en fysieke gezondheid waarborgt, gezond gedrag bevordert, groen en veilig is en waarbij aandacht is voor milieukwaliteit en ontmoeting.

1.4 Breed, preventief en positief

Vroeg of laat krijgen we allemaal te maken met zorg. We hopen dat de zorg op dat moment toegankelijk, betaalbaar en beschikbaar is. Daarom zetten we in op het beter organiseren van de zorg. Het sociale domein vormt een steeds belangrijker schakel in de zorgketen om de zorg toegankelijk en betaalbaar te houden. Maar het begint bij het afremmen van de zorgvraag, door in te zetten op een stevig preventief gezondheidsbeleid². Dit vergt een verschuiving van de focus: van het repareren van gezondheidsschade naar het voorkomen ervan.

Met de benadering vanuit positieve gezondheid dragen wij (preventief) bij aan het vermogen van mensen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Wij kijken daarbij wat inwoners wél kunnen. In de praktijk betekent dit een andere manier van werken. Niet praten over inwoners, maar samen met inwoners en maatschappelijke partners (publiek en privaat) kijken wat nodig is voor een gezonde(re) leefomgeving.

1.5 Verbindingen staan centraal

Met het gezondheidsbeleid streven we ernaar de gezondheid van onze inwoners te bevorderen door een nauwere verbinding te leggen tussen leefstijl en leefomgeving. Gezondheid is namelijk van iedereen. Beleid op gezondheid vraagt om een integrale aanpak over en door de verschillende domeinen heen, waarbij onze inwoners een centrale rol spelen. In onze leefomgeving komen veel aspecten samen. Niet alleen gezondheid, maar ook andere urgente opgaven, zoals de energietransitie, de woningbouwopgave, klimaatadaptatie, nieuwe mobiliteitsvormen; ze vragen allemaal om een plek in de schaarse fysieke ruimte die we hebben. Daarom moeten we slim handelen en opgaven en kansen met elkaar verbinden. Dat vraagt niet om nieuw gezondheidsbeleid in de komende jaren, maar om een andere manier van samenwerken.

Het is daarom van groot belang dat we onze krachten meer gaan bundelen. Niet alleen op bestuurlijk en ambtelijk niveau, maar zeker ook met de inwoners van Hengelo en partners in de stad en in de regio. Samen kunnen we een wezenlijk verschil maken.

¹ Ministerie van VWS. De Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 - Gezondheid breed op de agenda. 2020.

² Met programma's zoals het Integraal Zorgakkoord (IZA), het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, de Nationale Dementiestrategie, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Nationaal preventieakkoord

1.6 Vooruitblik

Koers voor 2040

In 2040 wil Hengelo - net als nu - een aangename stad zijn om te wonen, werken en leven. Een gezellige, inclusieve, duurzame en gezonde stad die bruist van het leven, waar mensen bij elkaar betrokken zijn en onze historie zichtbaar is verbonden met de toekomst.

Hengelo wil een stad zijn met vitale, leefbare wijken, waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk³/voorzieningenniveau) groot is. In woonwijken komt veel samen. Niet alleen voor nu, maar ook op de wat langere termijn streven we naar een goede sociale balans, een gedeelde stad waarin iedereen een volwaardige plek heeft⁴.

De stad verandert

Niet alleen een huis en werk hebben maakt een stad prettig. Het gaat ook om gezond zijn, je veilig voelen, kansen tot opleiding hebben, sociale contacten, ruimte voor persoonlijke ontplooiing en vrije tijd.

Om een aantrekkelijke stad te blijven voor onze huidige en nieuwe inwoners is het nodig dat een aantal randvoorwaarden op orde zijn. Zo hebben we voldoende, gevarieerde, goed opgeleide en ondernemende beroepsbevolking nodig met voldoende instroom en doorstroom van studenten en arbeidskrachten met de juiste kennis en kunde. Ook is het belangrijk dat we goed bereikbaar zijn en het vestigingsklimaat voor bedrijven gunstig is. Daarnaast speelt een aantrekkelijke woon- en leefomgeving een cruciale rol bij het welbevinden en het gevoel van geluk.

Vanuit het oogpunt van zorg en gezondheidszorg moeten we zorgen dat onze basis(zorg)infrastructuur op orde is en blijft. Dit is op de langere termijn niet vanzelfsprekend. Diverse trends en ontwikkelingen zoals vergrijzing, de forse krapte op de arbeidsmarkt in de zorg, het aantal jongeren en jongvolwassenen dat kampt met mentale problemen, de ingezette daling van het mantelzorgpotentieel, de gevolgen voor de gezondheid van onze inwoners door klimaatverandering, achterblijvende financiering voor preventie en dergelijke⁵, zetten de kwaliteit van onze stad en de gezondheid van onze inwoners onder druk.

De zorg voor morgen begint vandaag

Volgens het RIVM kent de zorg en gezondheidszorg 3 grote uitdagingen, namelijk:

- de impact van klimaat op de gezondheid en leefomgeving,
- het verbeteren van de gezondheid van al onze inwoners
- en het mogelijk maken en houden van goede zorg en ondersteuning⁶.

Met deze nota sluiten wij aan bij de klimaatadaptatie Strategie Hengelo (2022) en proberen wij de gezondheidseffecten van klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken (de 1ste uitdaging). Daarnaast zetten we in op gezondheid voor iedereen, om zo de gezondheid van onze inwoners te verbeteren (de 2de uitdaging). Voor het op orde hebben van de basiszorg en ondersteuningsstructuur werken wij samen op strategisch niveau samen met andere gemeenten en partners in de Twentse Koers (de 3de uitdaging). De kaders hiervoor zijn het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

¹ Ministerie van VWS. De Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 - Gezondheid breed op de agenda. 2020.

² Met programma's zoals het Integraal Zorgakkoord (IZA), het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, de Nationale Dementiestrategie, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Nationaal preventieakkoord

³ Twente Board | Strategisch plan

⁴ Zomernota (hengelo.nl)

⁵ Voor een verdere beschrijving van deze ontwikkelingen verwijzen wij u naar de bijlage bij deze nota: 9-tal ontwikkelingen in onze omgeving met impact om de kwaliteit van onze stad.

⁶ RIVM. Volksgezondheid Toekomstverkenning 2024 (VTV-2024).

2. Kadens

2.1 Wettelijke kadens

Gemeentelijke gezondheidsnota's gebruiken de Wpg als basis. Hierbij zijn de thema's van de landelijke gezondheidsnota richtinggevend. Sinds de invoering van de Omgevingswet is er een nieuw wettelijk kader bijgekomen. Gezondheid heeft in de Omgevingswet een prominentere plek gekregen bij het inrichten van de leefomgeving. Daarom verbinden we de sociale en fysieke leefomgeving met elkaar in deze gezondheidsnota. Vanuit de Wpg kan dit document worden gezien als de gemeentelijke gezondheidsnota. Vanuit de Omgevingswet is dit een programma Gezonde Leefomgeving: de ruimtelijke inrichting biedt ons mogelijkheden om een gezondere - sociale en fysieke - leefomgeving te realiseren.

2.2 Beleidskadens

Deze lokale gezondheidsnota sluit aan op de landelijke nota gezondheid en de regionale nota Gezonde Generaties in Twente (GGD Twente). In het Nationale Preventieakkoord (een gezonde generatie in 2040), Integraal Zorg Akkoord (verlagen van de druk op de zorgverzekeringswet) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (preventie, gezondheid en een sociale basis) is landelijk afgesproken hoe gemeenten in samenwerking met onder andere de GGD Twente, zorgverzekeraars⁷ en -aanbieders aan de slag gaan om de gezondheid van inwoners te verbeteren.

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond & Actief Leven Akkoord (GALA) passen in een beweging van 'zorg naar gezondheid' die onze gemeente al heeft ingezet. Het IZA bevat afspraken tussen 13 partijen over het toegankelijk en beheersbaar houden van de zorg. In het GALA maken wij met het Rijk, de GGD Twente en de Twentse Koers⁸ afspraken over drie thema's: preventie, versterking van de sociale basis en sport & bewegen.

We hebben de afgelopen jaren al ervaring opgedaan met het integraal aanpakken van gezondheidsbeleid. Uitgangspunt daarbij is het terugdringen van gezondheids-

achterstanden en 'gezond leven makkelijk maken'. Beide akkoorden bieden ons de mogelijkheid om de opgedane ervaringen breder in te zetten en de samenwerking met zorgpartijen (Twente Beter)⁹, de Twentse Koers en de GGD Twente lokaal en regionaal effectiever en minder vrijblijvend te organiseren. VWS, gemeenten, GGD Twente en de Twentse Koers hebben zich in het GALA gecommitteerd aan de volgende gemeenschappelijke doelen:

- Terugdringen gezondheidsachterstanden (waaronder Kansrijke Start).
- Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten.
- Het versterken van (de verbinding met) de sociale basis.
- Een gezonde leefstijl.
- Versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid.
- Vitaal ouder worden.
- Domein-overstijgende inzet vanuit een regionale preventie infrastructuur.

In deze regio zetten we met IZA in Twentse Koers-verband in op¹⁰:

- Het aantoonbaar verbeteren van de gezondheid en kwaliteit van leven van de oudere Twentenaar.
- Het verhogen van de kwaliteit van leven, zelfredzaamheid en welzijn van onze inwoners vanuit een integrale kijk op mentale gezondheid.
- Een gezonde leefstijl.
- Meer bestaanszekerheid.

Andere instrumenten om gezondheid en een gezonde leefomgeving handen en voeten geven, zijn de prestatieafspraken met Welbions, het beheer en inrichting van de openbare ruimte, bestemmingsplannen, parkeerbeleid en woon(zorg)beleid. Hoewel deze instrumenten beschikbaar zijn, blijkt het in de praktijk vaak lastig om de instrumenten en het beleid uit het ruimtelijk domein, sociaal domein en gezondheid te combineren.

⁷ Met Menzis als preferente zorgverzekeraar.

⁸ De Twentse Koers is een strategische samenwerking tussen de 14 Twentse gemeenten, zorgverzekeraar Menzis, GGD Twente en de provincie Overijssel.

⁹ Twente Beter is een netwerk van zorgorganisaties, gemeenten, Menzis en het zorgkantoor. De ambitie van Twente Beter is het komen tot meer kwaliteit van leven voor en door de Twentenaar door verdergaande samenwerking tussen inwoners, zorgaanbieders, verzekeraars, zorgkantoren en gemeenten.

¹⁰ Zie Twente Koers. Regioplan Twente. Samen Koers op gezondheid en goede zorg in Twente. 14 december 2023.

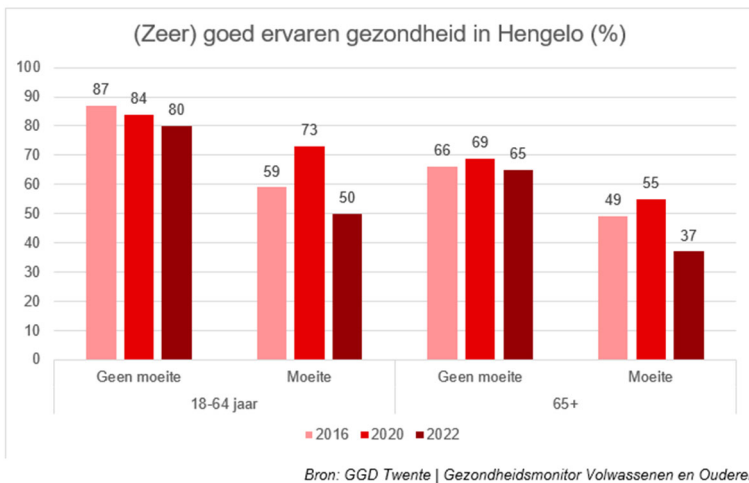
3. Thema's

Hoofdambitie

In 2040 ervaren meer inwoners een goede gezondheid en zijn de gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners kleiner geworden.

Het gaat goed met de gezondheid van de meeste Hengelers. Maar we weten dat dit niet voor iedereen vanzelfsprekend is. Dit komt in de onderstaande grafiek duidelijk naar voren. Inwoners die moeite hebben met rondkomen ervaren een minder goede gezondheid dan inwoners die geen moeite

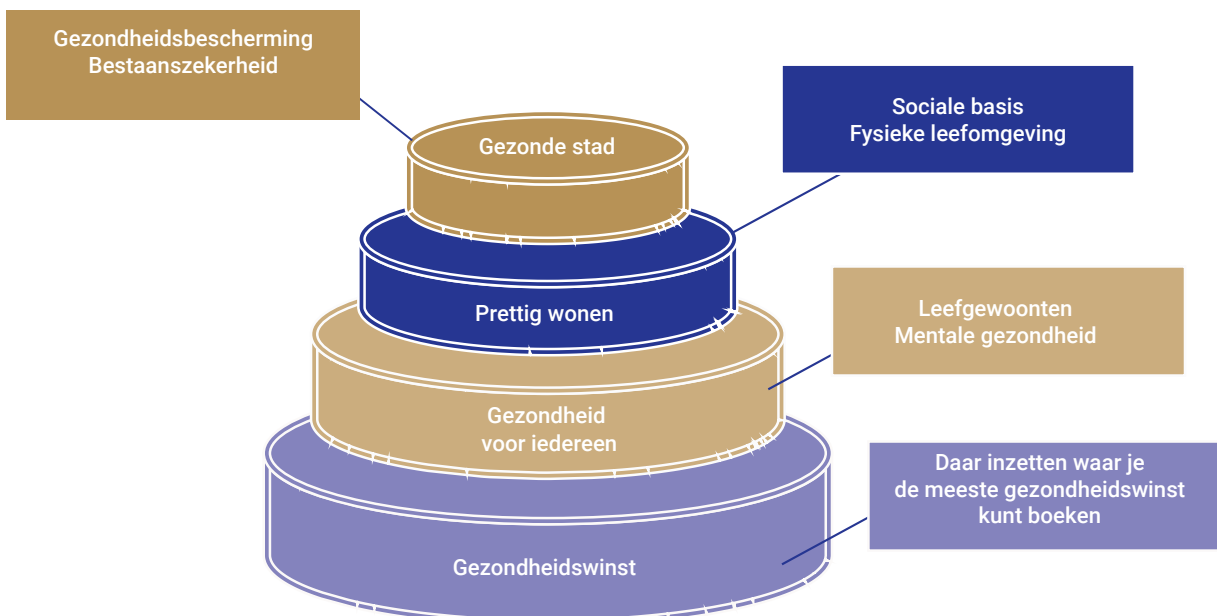
hebben met rondkomen. Bij alles wat we in het kader van gezondheidspreventie doen, zoeken we naar gezondheidsmaximalisatie. Dat betekent dat wij kijken waar de meeste gezondheidswinst te behalen valt, om zo de gezondheidsverschillen te verkleinen.

Bron: GGD Twente, 2022¹³

Om de hoofdambitie te behalen, zetten we in op drie thema's. Binnen een gezonde stad scheppen wij de randvoorwaarden die nodig zijn om gezond te zijn. Hiervoor kijken wij naar gezondheidsbescherming, bestaanszekerheid en

grip. Bij prettig wonen hoort een goede sociale basis en een gezonde fysieke leefomgeving. Bij gezondheid voor iedereen gaat het over leefgewoonten en mentale gezondheid.

¹² GGD Twente. Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2022.

¹³ GGD Twente. Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2022.

4. Aanpak

We sluiten zoveel mogelijk aan bij de uitgangspunten van het Transformatieplan Sociaal domein. Dit zorgt ervoor dat we zoveel mogelijk op basis van dezelfde principes handelen.

4.1 Normaliseren

Iedereen heeft weleens tegenslagen, dat hoort bij het leven. Deze tegenslagen willen wij niet problematiseren door er een etiket op te plakken. Dagelijkse problemen worden opgelost in het dagelijks leven. Hierbij zoeken Hengeloërs eerst naar hulp en oplossingen in hun eigen omgeving. Het accent ligt niet op ziekte, maar op mensen zelf. Op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt (positieve gezondheid).

4.2 Preventie

Voorkomen is beter dan genezen. Daarom verdient preventie aandacht in alle levensfasen. Preventie gaat niet alleen over het voorkomen van ziekten en gezondheidsproblemen. Het gaat om het samenspel van dagelijks functioneren, meedoen, kwaliteit van leven, zingeving, mentaal en lichamelijk welbevinden.

4.3 Wijkgerichte aanpak

Wijkgericht werken omschrijven wij als “.. het organiseren van gemeentelijke taken op wijk- of buurtniveau..”. Wijkgericht werken heeft als belangrijkste doel ontwikkelingen beter te laten aansluiten op de leef- en beleefwereld en behoefte van de inwoner. Elke wijk heeft zijn eigen karakteristieken en heeft daarom een passende, wijkgerichte aanpak nodig. Deze wijkgerichte aanpak houdt in dat wij gebruik maken van wat er al in de wijk is. Waar nodig versterken we de sociale basis. De behoefte en de identiteit van de wijken zijn hierbij het uitgangspunt. Ondersteuning wordt dichtbij huis, in een vertrouwde omgeving en in aansluiting op het gewone leven van de Hengeloër georganiseerd.

Vanuit de koers voor 2040 willen we de komende jaren blijven inzetten op het behouden en versterken van leefbare en vitale wijken. We werken vanuit een lange termijn blik, met het oog op prognoses bevolkingsomvang en -samenstelling, ontwikkelkansen in de wijken en de bijbehorende opgaven voor de toekomst. Dit vraagt om een scherp begrip van wat een leefbare en vitale wijk is en welk kwaliteitsniveau daarbij hoort.

5. Gezonde stad

Gezondheidsproblemen gaan vaak samen met andere problematiek, zoals schulden, armoede, laaggeletterdheid of werkloosheid. Hier ligt een taak voor de overheid, zowel landelijk, provinciaal als lokaal. Wij kijken waar we lokaal kunnen bijdragen aan een goede basis voor een gezonde stad. Dit betekent dat wij de komende jaren gaan inzetten op gezondheidsbescherming, bestaanszekerheid en grip.

5.1 Gezondheidsbescherming

Een ongezonde leefomgeving is een belangrijke factor voor een vermijdbare ziektelast. Daarom hebben wij aandacht voor gezondheidsbescherming op het gebied van bijvoorbeeld luchtkwaliteit en hittestress, maar ook infectiepreventie.

Onze ambitie is te werken aan een leefomgeving die een positieve bijdrage levert aan de gezondheid van Hengeloërs.

Van oorsprong zagen we gezondheid van inwoners binnen de ruimtelijke ordening en het fysieke domein als iets dat beschermd moet worden. Daarom stelden we normen en grenzen op, bijvoorbeeld voor gevaarlijke stoffen, lucht en geluid. De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor gezondheidsbevordering: de mate waarin de leefomgeving mensen kan aansporen tot gezond gedrag. We vinden het belangrijk dat er aandacht blijft voor gezondheidsbescherming, maar ook voor -bevordering via de gezonde leefomgeving. Ze vragen allebei om een andere uitwerking.

Wat gaan we doen?

- We gaan gezondheidsbeschermende maatregelen nemen tegen hittestress.
- We houden de vaccinatiegraad in Hengelo goed in de gaten¹⁴.
- We dragen bij aan de afspraken van het Schone Lucht Akkoord¹⁵.
- Bij gebiedsontwikkeling houden wij rekening met ruimte voor gezondheidsvoorzieningen, bijvoorbeeld huisartsenzorg.

Verbindingen

- Mobiliteitsplan 2040 Heel Hengelo in beweging (2023)
- Omgevingsvisie Hengeloos buiten (2020)
- Omgevingsvisie Het Hart van Hengelo (2022)
- Groenplan Hengelo (2015)
- Bomenverordening + beleidsregels (2018*)
- Gezonde generaties in Twente. Een visie op de publieke gezondheid in Twente (GGD Twente, 2024).
- Nota bodembeheer regio Twente, Twents beleid voor oale grond 2.0 (2018)

- Regionale bodemkwaliteitskaart gemeente Hengelo (2018)
- Beleidsregels PFAS regiogemeenten Twente (2020)
- Twente bodemkwaliteitskaart PFAS (2020)
- Visie Bodem en Ondergrond Hengelo (2021)
- Nota geluid, herziening 2015
- Klimaatadaptatiestrategie Hengelo (2022)
- Duurzaam Hengelo, koers richting 2050
- Schone Lucht Akkoord (2020)

5.2 Bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is een breder vraagstuk dan inkomen. Het gaat ook over betaalbare woningen, werk dat loont, een zinvol leven, gezonde sociale relaties, toegang tot zorgvoorzieningen en een goede gezondheid¹⁶. Gezondheid en bestaanszekerheid versterken elkaar.

Onze ambitie is de ervaren gezondheid van Hengeloërs met een minimuminkomen te verbeteren.

Een kansrijke en gezonde start staat in onze gemeente in het teken van bestaanszekerheid. Als we gezondheidsverschillen in onze gemeente echt willen terugdringen, moeten we inzetten op een kansrijke start voor de kinderen van onze stad. Samen met de partners uit de geboortezorgketen gaan we na wat nodig is om de bestaanszekerheid - zoals armoede, schulden, stress, onveiligheid en minder (gezonde) voeding - aan het begin van het leven te versterken. Een goede start van een kind is bepalend voor zijn of haar gezondheid als volwassene. En zelfs voor de gezondheid van volgende generaties.

Onze ambitie is kinderen in Hengelo een kansrijke start bieden.

Wat gaan we doen?

Ervaren gezondheid minima

- Bij de herijking van het armoedebeleid zorgen we dat gezondheid wordt meegenomen.
- We verbeteren de ervaren gezondheid van Hengeloërs met een minimuminkomen.
- We laten Hengeloërs hun andere talenten ontdekken.
- We bevorderen de sociale inclusie van Hengeloërs.

¹⁴ De GGD Twente is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma. Gezien de landelijk dalende trend van de vaccinatiegraad, vinden wij het noodzakelijk om hier goed een vinger aan de pols te houden.

¹⁵ Met het ondertekenen van het Schone Lucht Akkoord hebben we afgesproken om: 1) te streven naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit om gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren. 2) de uitstoot van vervuilende stoffen in alle relevante sectoren te beperken om zo in 2030 minimaal 50% gezondheidswinst (landelijk gemiddelde) te behalen ten opzichte van 2016. Het gaat hierbij om gezondheidseffecten door blootstelling aan de uitstoot van Nederlandse bronnen.

¹⁶ Een zeker bestaan - Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum (overheid.nl)

Kansrijke start

- We gaan verder met het programma Nu Niet Zwanger, om onbedoelde zwangerschappen te voorkomen.
- We gaan verder met het programma Kansrijke Start, om (aanstaande) ouders te helpen, zodat kinderen hun leven zo gezond mogelijk starten.
- We werken integraal samen met kinderopvang en onderwijs om gezamenlijk de kansengelijkheid voor Hengelose kinderen en jongeren te vergroten.

Verbindingen

- Detailhandelsvisie (2012)
- Nota Vrijtijdseconomie Hengelo (2011-2021) Twente Werkt (2011-2021)
- Twente werkt (2014)
- Werk maken van werk (2017)
- Twentse Belofte (2020)
- Regioplan Twentse Koers, themalijnen bestaanszekerheid en 'preventie en gezondheid (2023)
- Gezonde generaties in Twente. Een visie op de publieke gezondheid in Twente (GGD Twente, 2024)
- Kwaliteitskader Hengelose Voorschool (2021)
- Regionaal plan van aanpak tegengaan dak- en thuisloosheid centrumgemeente Enschede
- Beleidskader Armoede en Schulden 2021-2024 'Het taboe doorbreken'
- Gezonde generaties in Twente. Een visie op de publieke gezondheid in Twente (GGD Twente, 2024)
- Lokale Educatie Agenda (LEA) (2024-2027)
- Samen kom je verder, Plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord Hengelo 2024 - 2027

5.3 GRIP

Grip is de mate waarin mensen in staat zijn door eigen handelen gewenste uitkomsten te bereiken en ongewenste uitkomsten te voorkomen. Uit onderzoek blijkt dat een gevoel van weinig grip samenhangt met mentale en lichamelijke gezondheidsklachten¹⁷. Het is belangrijk dat inwoners ervaren dat zij zelf invloed hebben op hun gezondheid.

Onze ambitie is om voorwaarden te scheppen, zodat Hengeloërs zelf de regie kunnen pakken op hun gezondheid.

Wat gaan we doen?

- We versterken de basis-, en gezondheidsvaardigheden van Hengeloërs.
- We trainen professionals in het signaleren van beperkte basis- en gezondheidsvaardigheden.
- We zorgen ervoor dat onafhankelijke cliëntondersteuning beschikbaar en goed vindbaar is voor onze inwoners.
- We zorgen voor zelf- en samenredzame wijken en buurten.

Verbindingen

- Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo (2022)
- Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025
- Samen kom je verder, Plan van aanpak vanuit GALA 2024 - 2027.
- Regioplan Twentse Koers, themalijnen bestaanszekerheid en ouderen.
- Gezonde generaties in Twente. Een visie op de publieke gezondheid in Twente (GGD Twente, 2024).

Kansrijke Start

Het welzijn en de gezonde ontwikkeling van (aanstaande) ouders en jonge kinderen is van groot belang binnen de gemeente Hengelo. Gelukkig zijn er veel professionals die zich inzetten voor de ondersteuning en ontwikkeling van deze kwetsbare doelgroep. Binnen de gemeente Hengelo zijn er veel verschillende disciplines en veel verschillende doelgroepen die vallen binnen Kansrijke Start. Eenieder heeft zijn of haar eigen achtergrond en referentiekader. Het werken met dezelfde doelgroep betekent niet automatisch dat je op dezelfde manier denkt en kijkt naar een gezin. Het is dus de kunst om naar elkaar toe te bewegen, elkaar te vinden en samen te werken. Het helpt dan om vanuit een gezamenlijke visie te werken, hier draagt Kansrijke Start aan bij. Geen enkel gezin is hetzelfde en dit vraagt om maatwerk en afstemming met elkaar. Gemeente Hengelo heeft oog voor deze kwetsbare doelgroepen en maakt het met de middelen van Positieve Gezondheid, Kansrijke Start, Nu Niet Zwanger en het Transformatieplan mogelijk dat we samen bouwen aan een sluitende keten en een fijne start voor elk gezin.

Coördinator Kansrijke Start, IMH Hengelo

¹⁷ Grip - Het maatschappelijk belang van persoonlijke controle. WRR

6. Prettig wonen

Wij willen dat onze inwoners prettig wonen in hun wijk. Hierbij is niet alleen de fysieke, maar ook de sociale leefomgeving van invloed. Wij willen de sociale en fysieke leefomgeving zodanig inrichten dat deze de gezondheid van inwoners positief beïnvloedt.

6.1 Sociale basis

Voor de sociale leefomgeving is een sterke sociale basis nodig. Het gaat hierbij om het geheel van informele sociale verbanden, aangevuld en ondersteund vanuit de lokale overheid, organisaties, diensten en voorzieningen. In een goede sociale basis ontmoeten inwoners elkaar en ondernemen zij samen activiteiten. We willen voorzieningen zoveel mogelijk in de wijken of buurten zelf organiseren, waardoor buurtbewoners elkaar vaker ontmoeten.

Onze ambitie is dat Hengeloërs meedoen in de samenleving op hun eigen manier en Hengeloërs ervaren dat ze erbij horen en ertoe doen.

Het is belangrijk dat initiatieven aansluiten bij de behoefte van de wijk.

Wat gaan we doen?

- We investeren in sociale (wijk)netwerken, bijvoorbeeld met de gezonde wijkaanpak.
- We faciliteren en stimuleren bewoners-, en leefbaarheidsinitiatieven.
- We stimuleren zelfredzaamheid.
- In samenspraak met bewoners ontwikkelen en bieden we wijkactiviteiten aan op het gebied van sport, spel, cultuur, bewegen, ontmoeten en ontspannen.

Verbindingen

- Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo (2022)
- Samen meer voor kunst en cultuur Cultuurnota (2021-2024)
- Omgevingsvisie Hengeloos buiten (2020)
- Omgevingsvisie Het Hart van Hengelo (2022)
- Actieplan toegankelijkheid Hengelo (2020)
- Voorbij de Regenboog, lhbti+-beleidsnotitie 2023-2026
- Gezonde generaties in Twente. Een visie op de publieke gezondheid in Twente (GGD Twente, 2024).
- Samen kom je verder, Plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord Hengelo 2024 – 2027
- Sport- en bewegingsvisie Hengelo (2023-2030)
- Veiligheidsbeleid (2024-2026)

6.2 Fysieke leefomgeving

De inrichting van een wijk kan gezond gedrag stimuleren, bijvoorbeeld om te bewegen of om elkaar te ontmoeten. Zo zijn inwoners in een groene omgeving eerder geneigd tot lopen of fietsen. Fysieke elementen, zoals bankjes op pleinen, in

parkjes en speeltuinen kunnen ontmoeting stimuleren. Ook voorzieningen in de wijk, zoals een buurthuis of wijkcentrum stimuleren ontmoeting.

Onze ambitie is dat Hengeloërs worden uitgenodigd tot ontmoeten, ontdekken, spelen en gezond gedrag door de leefomgeving, waardoor hun gezondheid verbetert.

Een belangrijk aandachtspunt is een toegankelijke leefomgeving. Hierbij focussen wij ons met name op ouderen. Als we nu inzetten op een toegankelijke leefomgeving voor ouderen, helpt ons dit in de komende jaren van toenemende vergrijzing.

Onze ambitie is de leefomgeving zo in te richten dat oudere Hengeloërs langer zelfstandig kunnen blijven wonen.

Wat gaan we doen?

Uitnodigingen leefomgeving

- We maken openbaar groen (meer) beschikbaar voor inwonersinitiatieven, bijvoorbeeld een buurt-, of stoeptuin.
- Bij de inrichting van de leefomgeving bieden wij voorzieningen aan, zoals plekken om te zitten, om elkaar te ontmoeten.
- Het STOMP-principe¹⁸ is leidend bij de inrichting van de openbare ruimte: we geven voorrang aan wandelaars, fietsers en het OV.
- We betrekken kinderen bij de (her)inrichting van de leefomgeving, bijvoorbeeld bij speelvoorzieningen of gezonde schoolpleinen.
- We stellen een Gebied en Accommodatie-voorzieningen Plan (GAP) op, waarin we een perspectief voor alle sport-, beweeg-, en speelvoorzieningen met een doorkijk van 20 jaar opnemen.

Ouderen langer zelfstandig thuis

- We betrekken ouderen bij de (her)inrichting van de leefomgeving, bijvoorbeeld via een wijkshow.
- We zorgen voor aantrekkelijke en veilige routes met voldoende rustplekken.
- Waar mogelijk organiseren we voorzieningen zoveel mogelijk in de wijk.
- In het nog op te stellen programma Volkshuisvesting kijken we naar de woonbehoefte van inwoners en specifieke doelgroepen.

Verbindingen

- Mobiliteitsplan 2040 Heel Hengelo in beweging (2023)
- Sport- en bewegingsvisie Hengelo (2023-2030)
- Lokaal Sportakkoord (2023-2026)
- Kadernota Spelen (2016)
- Omgevingsvisie Hengeloos buiten (2020)

¹⁸ STOMP – principe staat voor Stappen, trappen, Openbaar Vervoer en Mobility as Service (MaaS) en tenslotte de Privéauto.

- Omgevingsvisie Het Hart van Hengelo (2022)
- Groenplan Hengelo (2015)
- Bomenverordening + beleidsregels (2018*)
- Bijzondere Bomen Hengelo
- 'Wonen en zorg in Hengelo', Opgaven voor 2019 -2025
- Actieplan toegankelijkheid Hengelo (2020)
- Gezonde generaties in Twente. Een visie op de publieke gezondheid in Twente (GGD Twente, 2024).
- Regioplan Twentse Koers, themalijn ouderen (2023).
- Klimaatadaptatiestrategie Hengelo (2022)
- Duurzaam Hengelo, koers richting 2050
- Samen kom je verder, Plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord Hengelo 2024 - 2027
- Veiligheidsbeleid (2024-2026)

Buurtmoeders Klein Driene

In augustus 2023 kwam via de Gezonde Wijkaanpak in de wijk Klein Driene de groep 'Buurtmoeders' in beeld. Dit zijn moeders uit de buurt, die dagelijks naschoolse activiteiten voor buurtkinderen organiseren. Veel buurtkinderen doen met veel plezier mee aan deze buurtactiviteiten. Buurtmoeders zijn voor kinderen en hun ouders echte 'parels'.

De buurtmoeders van toen - in 2023 - waren wel kwetsbaar. Ze deden alles op vrijwillige basis zonder budget en ondersteuning. Waar konden de buurtkinderen bijvoorbeeld terecht als een buurtmoeder ziek was? Wij, Wijkkracht, zijn deze buurtmoeders gaan ondersteunen. Er staat nu een mooi jaarprogramma met een aantal nieuwe, maar ook al langer georganiseerde, succesvolle activiteiten met een nog groter bereik onder kinderen (en indirect ook hun ouders) en ontlasting van de buurtmoeders zelf. Een mooi voorbeeld is dat tijdens NL Doet-campagne afgelopen maart, een groep vrijwilligers van Lions Enschede het glazen huis van de buurtmoeders heeft opgeknapt.

Sociaal makelaar, Wijkkracht

Groen Gezond Hengelo

In 2024 is het project Groen Gezond Hengelo gestart. Dit project richt zich op het verbeteren van het welzijn van inwoners, doormiddel van vergroening en groene activiteiten. Het project vindt plaats in de wijken Klein Driene en Slangenbeek.

Voor dit project wordt de Buurtaanpak van IVN gebruikt. Binnen de Buurtaanpak worden bewoners van de wijk uitgenodigd om zelf ideeën aan te dragen en mee te helpen in de realisatie van deze initiatieven. Ook kinderen worden bij het proces betrokken. Deze aanpak geeft buurtbewoners de kans om op basis van hun eigen concrete behoeftes aan het project mee te werken en geeft de buurt mogelijkheden om eigenaarschap te nemen over een stukje van hun eigen leefomgeving.

Naast buurtbewoners worden ook lokale stakeholders zoals bijvoorbeeld welzijnswerk, jongerenwerk, lokale IVN-afdeling en scholen actief betrokken. Zij vormen de verbinding tussen de gemeente en de bewoners en spelen een belangrijke rol in het bereiken van buurtbewoners en het begeleiden en borgen van de initiatieven.

Een leuk onderdeel van deze aanpak is de Buurtsafari. Samen met inwoners wordt er een wandeling gemaakt door de wijk om te kijken naar mogelijke plekken om te vergroenen of groene activiteiten die opgestart zouden kunnen worden. Naast de ideeën vanuit de buurtbewoners, levert de buurtsafari veel interessante input op voor de gemeente over welke zaken er in de buurt spelen en welke wensen en behoeftes buurtbewoners hebben over hun directe leefomgeving.

7. Gezondheid voor iedereen

Het vermogen van inwoners om gezonde keuzes te maken, wordt vaak overschat; gezondheidsproblemen zijn vaak onderdeel van achterliggende problematiek. Binnen de thema's Gezonde Stad en Prettig Wonen creëren wij de voorwaarden die ervoor zorgen dat inwoners beter in staat zijn om gezonde keuzes te maken. Dit betekent niet dat wij ondertussen stilzitten als het gaat om individuele gezondheid.

7.1 Leefgewoonten

Mensen met een gezonde leefstijl leven langer in goede gezondheid. Daarnaast wordt gezond gedrag doorgegeven van generatie op generatie. Dit betekent dat kinderen van ouders met een ongezonde leefstijl een grotere kans hebben op bijvoorbeeld overgewicht. Met onze ambities sluiten wij aan bij het Lokaal Preventie Akkoord. Dit betekent dat wij inzetten op het verminderen van roken, het stimuleren van gezonde leefgewoonten en het verminderen van alcoholgebruik. Onze ambities zijn:

Rookvrij opgroeien is vanzelfsprekend.
Bewegen en gezonde voeding is onderdeel van de routine van Hengeloërs.
Geen alcohol drinken en NIX 18 is voor meer Hengeloërs de norm.

Wat gaan we doen?

Roken en vaperen

- We zetten in op meer rookvrije plekken, met name waar veel kinderen komen.
- We bieden (bij voorkeur) erkende interventies aan die voorkomen dat niet-rokende jongeren gaan beginnen met roken of vaperen op school.
- We gaan na op welke wijze we inwoners kunnen stimuleren om te stoppen met roken of vaperen. We hebben hierbij extra aandacht voor aanstaande ouders.

Bewegen en voeding

- We richten onze leefomgeving zo in dat een actieve leefstijl (zoals, fietsen, lopen of buitenspelen) wordt gestimuleerd.
- We richten onze leefomgeving zo in dat gezonde voeding de makkelijke en logische keuze is.
- We zetten meer in op het verbinden van het gezondheidsbeleid met het beleid op het gebied van sport, bewegen en cultuur.
- We werken aan een gezonde schoolomgeving met de JOGG-aanpak.
- Practice what you preach: de gemeente geeft het goede voorbeeld!

Geen alcohol en andere middelen

- We gaan met jongeren en ouderen in gesprek over NIX18 en geen alcohol=normaal!
- We zetten actief in op het voorkomen en vroegsignaleren van middelengebruik.
- Wij werken in regionaal verband samen aan het terugdringen van problematisch alcoholgebruik.

- Practice what you preach: de gemeente geeft het goede voorbeeld!

Verbindingen

- Actieplan Preventie Jeugd (2020)
- Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo (2022)
- Kadernota Sport en Bewegen (2017)
- Lokaal Sportakkoord (2023-2026)
- Kadernota Spelen (2016)
- Lokaal Preventieakkoord (2022)
- Samen meer voor kunst en cultuur Cultuurnota (2021-2024)
- Gezonde generaties in Twente. Een visie op de publieke gezondheid in Twente (GGD Twente, 2024)
- Regioplan Twentse Koers, themalijn preventie en gezondheid (2023).
- Samen kom je verder, Plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord Hengelo 2024 – 2027
- Sport- en bewegvisie Hengelo (2023-2030)
- Veiligheidsbeleid (2024-2026)

7.2 Mentale gezondheid

De mentale gezondheid staat al langer onder druk. De volksgezondheidstoekomstverkenning 2020 noemde mentale gezondheid als één van de grootste gezondheidsrisico's voor de toekomst. Er zijn veel initiatieven en projecten die zich richten op de mentale gezondheid. Binnen de nota gezondheid richten wij ons op de mentale gezondheid van jongeren en jongvolwassenen en eenzaamheid.

Mentale problemen in de adolescentie hangen samen met een grotere kans op mentale problemen op latere leeftijd. Prestatiedruk, problematisch social mediagebruik een hoge geluksnorm, het heeft allemaal invloed op de mentale gezondheid van onze jongeren.

Onze ambitie is dat Hengelose jongeren en jongvolwassenen beter in hun vel zitten.

Eenzaamheid kan leiden tot gezondheidsrisico's, een verminderd welzijn en tot minder meedoen in de samenleving. Eenzaamheid kan ook leiden tot lichamelijk klachten en ongezonde leefgewoonten. Dit vergroot de kans op overgewicht, hoge bloeddruk en hart-, en vaatziekten.

Onze ambitie is dat het aantal Hengeloërs dat zich eenzaam voelt en het taboe rondom eenzaamheid afnemen.

Wat gaan we doen?

Jongeren

- We hebben aandacht voor mentale gezondheid binnen de gezonde schoolaanpak.
- Samen met scholen en jeugdgezondheidszorg zetten we

meer in op mentale gezondheid onder jongeren, bijvoorbeeld via de schoolaanwezigheid.

- We gaan met jongeren in gesprek over stress en prestatiedruk en hoe wij hen daarin kunnen helpen en ondersteunen.
- We kijken naar de mogelijkheden om weerbaarheidstrainingen voor jongeren op te starten.

Eenzaamheid

- We gaan het actieplan eenzaamheid herijken.
- Binnen de gezonde wijkaanpak hebben we aandacht voor inclusie en meedoen.

Verbindingen

- Actieplan Preventie Jeugd (2020)
- Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo (2022)
- Lokaal Preventieakkoord (2022)
- Samen meer voor kunst en cultuur Cultuurnota (2021-2024)
- Uitvoeringsplan 'Eenzaamheid is iets om te delen' (2020)
- Gezonde generaties in Twente. Een visie op de publieke gezondheid in Twente (GGD Twente, 2024)
- Samen kom je verder, Plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord Hengelo 2024 – 2027
- Veiligheidsbeleid (2024-2026)

Gezond Hengelo: Valpreventie, Overgewicht en Bewegen en Sporten

In Hengelo werken we met inwoners, professionals en organisaties aan een Positief Gezond Hengelo. We leggen de nadruk op het voorkomen van ziekte en gezondheidsklachten. Wat wil en kan je vanuit je eigen motivatie, kracht en zelf doen aan je gezondheid? We werken vanuit het gedachtegoed Positieve Gezondheid.

In 2024 voert Wijkkracht samen met (keten-) partners en inwoners programma's uit gericht op het voorkomen van vallen (senioren), overgewicht en het begeleiden naar beweeg- en sportaanbod. Ongeveer een derde van de senioren in Hengelo hebben een verhoogd risico op vallen en de helft van de Hengelose bevolking heeft overgewicht. Dit zijn cijfers waar we wat aan gaan doen. Minimaal 1000 inwoners komen in aanmerking voor een programma en kunnen indien wenselijk begeleid en geadviseerd worden door beweegcoördinatoren.

Adviseur ketenaanpak Valpreventie en Overgewicht, Wijkkracht

8 Monitoring en financiën

8.1 Financiën

Het Rijk financiert een deel van de gezondheidsopgaven via een specifieke uitkering voor het gezond actief leven akkoord (GALA). Daarmee zijn er tot 2028 middelen beschikbaar om de acties uit het Plan van Aanpak GALA uit te voeren.

Naast de acties vanuit het GALA voeren we gezondheidsbeleid uit binnen de reguliere programma's van verschillende beleidsterreinen. De financiële kaders van deze programma's zijn vastgesteld door de gemeenteraad in de gemeentebegroting.

Waar mogelijk verwerven we incidentele middelen en tijdelijke subsidies bij de Rijksoverheid, de provincie en/of verschillende fondsen. Wij werken hierbij samen met partners als de GGD en zorg-, welzijn-, of sportaanbieders.

8.2 Monitoring

Voor het algemeen monitoren van de gezondheidssituatie in Hengelo gebruiken wij de Twentse Gezondheidsverkenning van de GGD Twente. De GGD Twente doet onderzoek onder verschillende doelgroepen. Elke 4 jaar komt er een nieuw onderzoek uit per doelgroep. Het Kennispunt Twente ontwikkelde voor de gemeente Hengelo een Wijk- en buurtmonitor. Daarin wij kunnen monitoren op welke plekken bepaalde thema's in de stad het meest urgent zijn. Deze data geven een algemeen beeld van de situatie in Hengelo.

Naast een algemeen beeld is het belangrijk om te weten of interventies het verwachte effect hebben. We bekijken per interventie wat de beste methode is om dit te meten. Met de beleidsindicatoren in de beleidsbegroting monitoren we de voortgang van de beleidsdoelen. In 2025 kijken we gemeentebreed naar de beleidsindicatoren voor de beleidsbegroting van 2026. Daarbij kijken wij ook of en hoe de beleidsindicatoren kunnen bijdragen aan het monitoren van ambities en doelen in deze nota gezondheid.

9 Participatie

Bij de ontwikkeling van visies en beleid kijken we voortdurend op welke manier inwoners, ondernemers en partners kunnen participeren. Deze input hebben wij meegenomen bij het opstellen van dit stuk. Denk hierbij aan het participatietraject van de omgevingsvisie Stedelijk gebied, waarin de groene

gezonde stad en de sociale betrokken woonstad zijn gesproken. Of het Lokaal Preventie Akkoord, dat met verscheidene samenwerkingspartners is opgesteld. Daarnaast hebben we doorlopend contact met verschillende samenwerkingspartners, zoals huisartsen, Wijkkracht, de GGD Twente en Menzis.

9-tal ontwikkelingen in onze omgeving met grote impact op onze manier van werken

Toekomstbestendig werken

Vergrijzing

De komende jaren neemt het aantal ouderen in onze gemeente sterk toe. Tot 2040 stijgt. Het aantal 80-plussers in de gemeente zal bijna verdubbelen. Door deze toename neemt ook het aantal ouderdom gerelateerde (gezondheids)problemen toe. Ook neemt het aantal complexe zorgvragen, zoals mensen met meerdere gezondheidsproblemen tegelijk, toe.

Minder mantelzorgers

Er wordt een steeds groter beroep gedaan op mantelzorgers, ook door de vergrijzing. Maar het aantal potentiële mantelzorgers daalt. In Twente zakt het mantelzorgpotentieel van 8,5 in 2023 naar 3,6 in 2040. Hierdoor wordt de druk op mantelzorgers steeds groter. De mantelzorgers van de toekomst zijn 75+.

Forse krapte op de arbeidsmarkt in de zorg

Het tekort aan gekwalificeerd personeel in de zorg is een groeiend probleem. Ondertussen neemt de vraag naar zorg toe. Dit zal de komende jaren niet veranderen. De kwaliteit en de toegankelijkheid van de zorg staan hierdoor steeds meer onder druk. Ook met maatregelen in onder andere het Integraal Zorgakkoord (IZA) loopt het tekort de komende jaren steeds verderop.

Mentale gezondheidsproblemen

Het aantal jongeren dat kampt met mentale problemen neemt toe. Mentale problemen op jongere leeftijd vergroot de kans op mentale problemen op latere leeftijd.

Psychosociale druk bij jongeren is hoog. Onder andere door toename van het aantal echtscheidingen, prestatiedruk en problematisch sociale mediagebruik. Er is ook een hoge geluksnorm, gewone obstakels worden benaderd als een probleem, er is veel aandacht voor allerlei risicofactoren en beschermende factoren blijven onderbelicht.

Klimaatverandering

Door klimaatverandering veranderd de leefomgeving. Het weer wordt extremer. Zomers worden warmer, er valt meer neerslag en er is sprake van toenemende droogte. Dit brengt verschillende risico's met zich mee, zoals hittestress, opkomst van infectieziekten, door bijvoorbeeld teken en muggen, en meer inwoners krijgen last van allergieën zoals hooikoorts. Door aanpassingen in de leefomgeving aan te brengen, kunnen deze negatieve effecten verminderd worden.

Overgewicht

In 2022 had 51% van de volwassenen in Hengelo overgewicht. In 2040 stijgt dit naar 62%. Ook onder jongeren is er een stijging in overgewicht te zien. Dit brengt gezondheidsrisico's met zich mee. Daarbij wordt leefstijlgedrag dat leidt tot overgewicht overgegeven van generatie op generatie.

Integraal werken

Gezondheid wordt steeds belangrijker. Het vraagt om een andere manier van werken. Zowel binnen als buiten de organisatie en op allerlei niveaus.

Verbreding kijk op gezondheid en toename gezondheidsverschillen

Gezondheid wordt meer gezien als een keuze en er is meer aandacht voor leefstijlfactoren als stress, voeding en beweging. Leefstijl hangt echter nauw samen met sociale en fysieke omstandigheden, welke in Hengelo enorm verschillen. Voor gelijke kansen moet er ongelijk geïnvesteerd worden.

De roep om preventie groeit, maar financiering is niet passend

De houdbaarheid van onze zorg staat in brede zin onder druk. De roep om preventie wordt steeds groter. Inzetten op preventie is een belangrijke maatregel. De financiering voor preventie is echter niet passend. Preventie vraagt om een structurele investering op de langere termijn.

Terugblik:

Stand van zaken speerpunten Meerjarenplan gezondheid gemeente Hengelo 2019 – 2023: Gezondheid op de agenda

Ambitie: Kwetsbare ouders eerder te herkennen en bereiken, zodat passende (laagdrempelige) ondersteuning aangeboden kan worden.

Speerpunt:

Samenwerking tussen verloskundigen en de JGZ verbeteren.

Resultaten:

- De gemeente Hengelo neemt deel aan het programma Nu Niet Zwanger (NNZ), waarbij hulpverleners met inwoners in een kwetsbare situatie in gesprek gaan over een eventuele kinderwens zodat die bewust kunnen kiezen voor zwanger- en ouderschap.
- Door deelname aan het programma Kansrijke Start en het vormen van een coalitie met partners uit de geboortezorg bieden we (aanstaande) ouders ondersteuning om hun kind de beste start te geven.
- Vanaf 1 juli 2022 worden zwangere vrouwen in een kwetsbare situatie bezocht door de JGZ voor een prenataal huisbezoek. Verloskundigen zijn getraind om vroeg te signaleren en toe te leiden naar het prenataal huisbezoek.
- Met initiatieven zoals Loes, Baby's en Bitterballen, het ouder- en kind café, wordt voorlichting gegeven aan aanstaande ouders.

Ambitie: We zetten in op het maken van gezonde keuzes.

Speerpunt:

Verminderen problematisch alcoholgebruik.

Resultaten:

- In 2022 hebben we een sterktezwakte analyse verricht naar de inzet van de ketenaanpak GLI in Hengelo. De resultaten van deze studie vormen de ingrediënten van een plan van aanpak GLI 2023 e.v.
- De beweegmakelaar van Wijkkracht zet in op een betere afstemming en samenwerking tussen verschillende leefstijlcoaches.
- Tijdens de uitvoering van de ketenaanpak GLI geeft Wijkkracht voorlichting aan de deelnemers van de GLI.
- De Twentse Koers ondersteunt Wijkkracht bij het opzetten van een ketenaanpak GLI.
- Op dit moment wordt voorrang gegeven aan de inrichting van de ketenaanpak voor valpreventie. Later volgt de inrichting van de ketenaanpak overgewicht (GLI).

Ambitie: Meer inwoners ervaren een (goede) gezondheid.

Speerpunt:

Ontwikkelen en uitvoeren van het actieplan eenzaamheid.

Resultaten:

- In 2020 is het uitvoeringsplan Eenzaamheid is iets om te delen vastgesteld door het college.
- Met diverse pilots waaronder het project "Wij Samen Hengelo" werkte en werkt Wijkkracht samen met de gemeente Hengelo, inwoners, ondernemers, vrijwilligers en professionals aan meer welzijn voor iedereen
- We zetten in op het versterken van de sociale basis. Dit doen we op een manier dat iedereen - dus ook de kwetsbare en daardoor vaak eenzame inwoner - 'gewoon' kan meedoen en prettig kan samenleven in de wijk en de stad. Voorbeelden hiervan zijn de gezonde wijkaanpak, dagactiviteiten voor thuiswonende inwoners met dementie (bijvoorbeeld het Odensehuys) en de activiteiten in de wijkhuizen.

Ambitie: We gaan vroeg signaleren. En: duurdere zorg verminderen door een betere verbinding zorg en sociaal domein.

Speerpunt:

We starten met een pilot positieve gezondheid op recept.

Resultaten:

- De pilot Welzijn op Recept (WOR) is met goed resultaat uitgevoerd.
- De pilot is uitgegroeid van een samenwerkingsverband in een huisartsenpraktijk naar één voor de hele wijk: de gezonde wijkaanpak/ wijkgericht werken. De wijken Slangenbeek, Klein Driene, de Berflo Es zijn gezonde wijken en in de wijk Hengelose Es wordt gestart met de gezonde wijkaanpak.
- Op initiatief van de huisartsen is Welzijn op Recept uitgerold naar alle huisartsenpraktijken in onze gemeente. Alle huisartsengroepen (HAGRO's) hebben een WOR-consulent van Wijkkracht.
- In 2022 hebben wij – gemeente Hengelo – en de huisartsen in onze gemeente meegedaan het project SamSAM van de Twente Koers (gefinancierd door de provincie Overijssel). De bedoeling van dit project was te starten met een lokale ketenaanpak WOR.
- De nieuwe manier van werken volgens het concept positieve gezondheid is verworven tot een belangrijk uitgangspunt van beleid.

Ambitie: We zetten in op het maken van gezonde keuzes.

Speerpunt:

Verminderen problematisch alcoholgebruik

Resultaten:

- In Hengelo is er een inloopspreekuur georganiseerd van Tactus op scholen van het voortgezet onderwijs.
- Met initiatieven zoals "Oudercursus Help mijn kind kan niet zonder" van Tactus en de informatieavond "let's talk about it" in de huisartsenpraktijk Respons en LOES worden ouders geïnformeerd over middelengebruik onder jongeren.
- Er is gestart in onze gemeente met een pilot gedraaid met het project CRAFT (Community Reinforcement and Family Training) om familieleden van mensen die verslaafd zijn te leren in gesprek te gaan over deze verslaving en ze te bewegen in behandeling daarvoor te gaan.
- Jongerenwerkers zijn in gesprek gegaan met jongeren over de verleiding en gevaren van middelen.
- In regionaal verband hebben we samen met de GGD Twente en Tactus gewerkt aan een regionaal plan voor en informatiedossier over interventies op het gebied van alcoholontmoediging.
- We hebben deelgenomen aan een landelijk project van het RIVM over alcoholontmoediging met als doelgroep de ouders.
- In de Gezonde Schoolaanpak is er aandacht voor dit thema.

Ambitie: Gezondheid maakt integraal onderdeel uit van de belangenafweging in het fysieke domein.

Speerpunt:

Ontmoedigen van roken op plekken waar veel kinderen en jongeren zijn

Resultaten:

- Tactus heeft specifiek aandacht besteed aan het vaperen.
- Tactus heeft met docenten meegedacht over individuele casuïstiek of met het rookbeleid van de school.
- In de Gezonde Schoolaanpak is er aandacht voor dit thema.
- De GGD Twente heeft scholen ondersteund bij het realiseren van een rookvrije school
- De GGD Twente heeft scholen ondersteund bij het aanvragen van subsidie voor voorlichtingsprojecten in het kader van de gezonde school.
- Met JOGG zetten we in op dit thema.
- Samen met sportbeleid en preventief jeugdbeleid zetten we in op een rookvrije school- en sportomgeving.

Ervaren gezondheid

68% van de mensen in Hengelo (18+) ervaart de gezondheid als (zeer) goed. In 2020 lag dit percentage op 79%.

Lage SES 	Hoge SES 	Laaggeletterdheid ?? 	Geletterd
63%	86%	59%	81%

Leefgewoonten

Roken

20% van de inwoners (18+) rookt (wel eens). Mannen roken vaker dan vrouwen; volwassenen vaker dan ouderen.

Lage SES 	Hoge SES
23%	11%

Alcohol

Van alle volwassen inwoners dronk in 2022 14% minstens 1 keer per week 6 (man) of 4 (vrouw) glazen alcohol per week (zware drinker). Bij ouderen lag dit percentage in 2022 op 6%.

Overgewicht

In 2022 had 53% van de volwassenen in onze gemeente overgewicht (MBI \geq 25). Ouderen (57%) hebben vaker overgewicht dan volwassenen.

Lage SES 	Hoge SES 	Laaggeletterdheid ?? 	Geletterd
66%	42%	66%	49%

Voldoet aan beweegrichtlijn

Van alle volwassenen in onze gemeente voldoet iets meer dan de helft aan de beweegrichtlijn (51%). Ouderen scoren iets 'slechter': 48% van de ouderen voldoet aan de beweegrichtlijn.

Weet wat je eet

Een groot deel van inwoners uit onze gemeente voldoet geen zeven per week aan de dagelijkse voedingsnorm.

Mentaal welbevinden

In 2022 gaf 25% van de volwassenen aan in de afgelopen 4 weken (heel) veel stress ervaren te hebben. Bij ouderen ligt dit percentage op 7%.

Eenzaamheid

Eenzaamheid bij ouderen:

Lage SES 	Hoge SES 	Laaggeletterdheid ?? 	Geletterd
61%	41%	70%	47%

Moeite met rondkomen van het huisinkomen

In onze gemeente hadden in 2022:

44% geen moeite, 37% geen moeite maar moet wel opletten, 16% enige moeite met rondkomen en 3% Grote moeite met rondkomen.

Lage SES 	Hoge SES 	Laaggeletterdheid ? ? 	Geletterd
16%	5%	24%	9%

Huishoudinkomen

43% huishoudens met laag inkomen

16% huishoudens met hoog inkomen

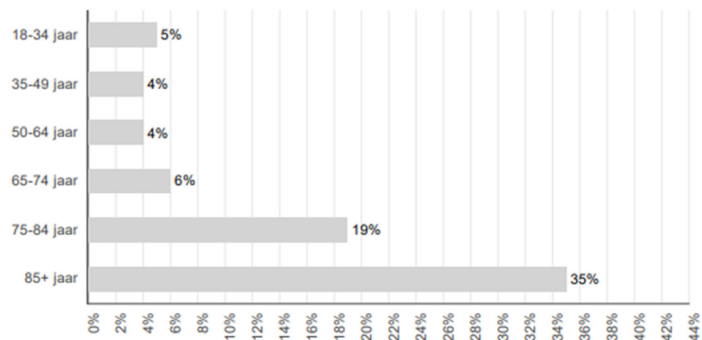
Grip

Regie

10% van de volwassenen gaven in 2022 veel regie te hebben over het eigen leven. 11% vond dat zij onvoldoende regie hadden. Ouderen scoren beter. 12% van de ouderen vond in 2022 dat zij veel regie hadden op het eigen leven; 16% vond dat zij onvoldoende regie hadden.

Niveau gezondheidsvaardigheden

Uit onderzoek van de GGD Twente komt naar voren dat ouderen vaker onvoldoende gezondheidsvaardig zijn.

Jongeren en jongvolwassenen

Ervaren gezondheid

Ervaart de gezondheid als (zeer) goed

In 2021 ervoeren 97% van de kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar hun gezondheid als zeer goed. In datzelfde jaar lag het percentage bij jongeren tussen de 13-17 jaar op 87%.

Mentaal welbevinden

Jongeren en jongvolwassenen

Voelt zich (zeer) vaak gestrest

In 2021 voelde 47% van de Hengelose jongeren zich (zeer) vaak gestrest. 33% van de jonge mannen in de de leeftijd van 16 tot 25 jaar voelde zich in 2022 vaak (zeer) gestrest; bij vrouwen in deze leeftijd dat jaar lag het percentage op 55%.

Leefgewoonten

Roken

Slechts 2% van de jongeren in de leeftijd 13 tot 17 jaar rookte in 2021 dagelijks. 5% van deze jongeren deed dit wekelijks.

Alcohol

31% van de Hengelose jongeren (13-17 jaar) gaf in 2021 aan de laatste 4 weken alcohol te hebben gedronken.

Overgewicht

In 2019 had 8% van de kinderen van 2 en 3 jaar overgewicht. 17% van de kinderen in groep 2 was te zwaar; dit gold voor 23% van de kinderen uit groep 7 van het po. In klas 2 van het vo had gemiddeld 20% van alle leerlingen overgewicht.

Bewegen

In 2021 voldeed 42% van de kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar aan de beweegrichtlijn. Slechts 15% van alle Hengelose jongeren (13-17 jaar) voldeed in dat jaar aan deze richtlijn.

Voeding

83% van de kinderen uit Hengelo at in 2021 minstens 6 dagen per week fruit. Voor groente kwam dit percentage uit op 73%.

Eenzaamheid

14% van Hengelose jongeren (13-17 jaar) gaf in 2021 aan de laatste 12 maanden zich vaak tot altijd eenzaam te voelen.

Kansrijke start

HENGELO

(2022) (CBS)

Geboorte

Hengelo
719 Kinderen

01

Nederland
167.504 Kinderen

CBS (2022)

Anderstaligen

Hengelo 24% allochtoon
Nederland 26,1% allochtoon

02

Kinderen in armoede

Hengelo 8 % van de ouders heeft een laag inkomen; 6 % zit in de bijstand
Nederland 8%, bijstand 7%, (2018)

03

(CBS)

TOPOP Aanmeldingen (bij psychische problemen)

Hengelo 9 %
Nederland 9 %

04

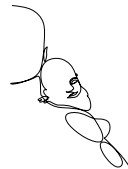

2022-2023 (perined)

Tienermoeders

Hengelo 24 tienermoeders
Nederland 1385 (1 jan. 2023)

05

BRON

Rokende zwangeren

Hengelo ?
Nederland: 7,7 %, waarvan 1,8 % hoogopgeleid en 15,6% laag/ middelbaar opgeleid

06

(2021) (perined)

Vroeggeboorte en/of te laag geboortegewicht

Hengelo 15%
Nederland 15%

07

KNOV

Zwangeren met overgewicht (BMI >30)

Hengelo tekst
Nederland 12% obesitas

08

Bronnen: Perined & CBS

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo